

Kudrette ve hilkatte sınırsızlık

Kocaeli/Kandıra'dan Tahsin Yılmaz: "Şu sorular bir arkadaştan geldi. Topluca bir cevap verilebilir mi:

1- Kün feyekûn gerçeği ile Allah'ın kâinatı altı günde yaratması meselesi birbiri ile çelişmiyor mu?

2- Allah insanın burnunu yaratırken zorlanmış mı?

3- Kur'ân'da Allah neden 'biz' diyor? Bu tevhid inancına zıt değil mi?

4- Cinler ateşten yaratıldı; onları cehennemde ateş yakar mı?"

HİKMET DE, KUDRET DE ALLAH'A AİTTİR

Allah hem Hakim'dir, hem Kadir'dir, hem Mürid'dir. Yani hem sınırsız hikmet sahibidir, hem sınırsız kudret sahibidir, hem sınırsız irade sahibidir.

Kudretine kendi hikmeti sınır koyar; hikmetini kendi kudreti sınırlar. Bütün bu sınırları ancak kendi yüksek iradesi koyar. Haricî hiçbir güç Allah'ın hiçbir tasarrufuna sınır koymaz, koyamaz.

Diğer yandan kudretinde hikmeti; hikmetinde kudreti vardır. Dilediği zaman dilediği şekilde yaratır. Dilediğinde emrini kudretle birleştirir; derhal, zamansız yaratır. Dilediğinde ise emrini hikmetle zamana yayar; tedricî olarak yaratır.

Bu iki yaratma biçimi birbiriyle çelişmez. Kur'ân her ikisine de işaret ediyor:

"Allah, gökleri ve yeri örneksiz yaratandır. Bir işe hükmetti mi ona sadece 'ol' der, o da hemen oluverir." 1

"Şüphesiz Rabbiniz Allah, gökleri ve yeri altı günde yarattı, sonra Arş üzerine hükümran oldu."2

Kur'ân'dan süzülen nurlarla kâinatın yaratılış biçimini okuyan Bediüzzaman, dünyanın darü'l-hikmet olduğunu, dünyada Hakim, Mürettib, Müdebbir, Mürebbi gibi çok isimlerin iktizasıyla eşyanın bir derece tedricî ve zamanla icad edildiğini; âhiretin ise darü'l-kudret olduğunu, âhirette kudret ve rahmetin tezahürleri ön plânda bulunduğunu, eşyanın maddeye, müddete, zamana ve beklemeye ihtiyaç bırakmadan birden yaratıldığını; bu nedenle burada bir günde ve bir senede yapılan işlerin âhirette bir anda ve bir lemhada yaratıldığını bildiriyor.³

ALLAH BURNU YARATIRKEN NEDEN ZORLANSIN Kİ?

Allah bir şeyi yaratırken zorlanmaz. O zorlanmaktan münezzehtir. O'nun böyle bir ismi ve sıfatı yoktur. "O her türlü yaratmayı hakkıyla bilir."⁴

Ne burun yaratırken, ne göz yaratırken, ne diş, ne tırnak, ne bir zerre yaratırken...

Her bir şeyi de örneksiz, ilk defa, tek olarak, orijinal, mükemmel, taklitsiz, kopyasız ve müstakil bir biçimde yaratır.

Zerrelerden kürelere kadar hiçbir şey bir diğer şeyin kopyası olmadığı gibi, aynı da değildir.

Öte yandan Allah kopya etmediği gibi, kopya da vermez. Yani tabir caizse yarattığı şeye öyle bir çip koyuyor ki, insan bu çipi, bu şifreyi kıramıyor; kıramadığı için de o şeyi aynıyla yapamıyor, kopya edemiyor. Meselâ Allah yaprak ve çiçek yaratıyor; insan da kalıplarla yaprak ve çiçek basıyor, yaprağı ve çiçeği taklit ediyor. Ama insanınki sadece kötü, kaba, soğuk ve ruhsuz bir taklitten ibaret kalıyor. Yaprağı ve çiçeği aynı tabii malzemeden yapamıyor; plastik gibi tabiatın da dokusunu bozan maddelerden çok soğuk bir taklit yapıyor. Ve bu taklidini bir kopyacılık biçimi olan tıpkıbasımla çoğaltıyor.

Allah ise, birbirine benzeyen, ama birbirinin aynısı olmayan milyonlarca şeyin her birini müstakil yaratıyor.

YARATILIŞ EŞSİZ BİR TECELLİDİR

Meselâ bir baharda her bir ağaçta, her bir bitkide milyonlarca yaprak ve çiçek yaratılır; hiçbiri bir diğerinin taklidi, kopyası, tıpkı baskısı olmadığı gibi; her biri müstakil, ilk, orijinal, kopyasız ve tek bir fert olarak bizzat yaratılır.

İşte bu tecellî, Allah'ın tek oluşunun en bariz, en açık, en görünen mühürlerinden sadece biridir.

Burun da böyledir, göz de böyledir, kaş da böyledir, saç da böyledir. Tepeden tırnağa insan böyle yaratılır; zerreden küreye kâinat böyle benzersiz biçimde halk edilir.

Şüphesiz insanın her bir aza ve organında sayısız hikmetler, faydalar, olmazsa olmaz maslahatlar vardır. İnsanı kâinatın bir mikro-modeli olarak yaratmak elbette eşsiz bir tecellidir.

Fakat Allah'ın kendi zatının da, esmasının da, sıfatlarının da eşi, benzeri, emsâli, dengi yoktur! Ve hiç şüphesiz Allah'ın yarattığı her bir şey bir burun kadar orijinal, maslahatlarla dolu ve mükemmeldir.

Allah insanı kendi yaratılışı üzerinde doğru düşünmeye dâvet ediyor: “Ey insan! Seni yaratan, şekillendirip ölçülü yapan, dilediği bir biçimde seni oluşturan cömert Rabbine karşı seni aldatan nedir?”⁵

ALLAH BİZE ÜSLÛP ÖĞRETİYOR

Cenâb-ı Hak Kur'ân'da kendi Zât-ı Akdes'ini bazen “mütekellim-i vahde”, yani “birinci tekil şahıs” zâmirleriyle; bazense “mütekellim-i maalgayr”, yani “birinci çoğul şahıs” zamirleriyle nazara verir. Bunda hiç şüphesiz muhtelif hikmetler mevcuttur.

Öncelikle şu ki: Allah bize üslûp öğretiyor.

(Unutmayalım: Biz de çoğu zaman kendi şahsımızdan bahsederken “tek” olduğumuz halde, “ben” yerine, “biz” deriz. Ve “ben” yerine “biz” tabiri, yerine göre daha nâzik, daha mütevazı, daha çoğulcu, daha sosyal, daha ölçülü bir tabir olarak kullanım alanımıza girer; bazen kendi zatımızı, bazense bizim de dâhil olduğumuz bir ekibi tanımlar. Bununla beraber; hiçbir zaman “biz” demekle birden fazla kişiliğimiz olduğunu kastetmeyiz.)

Kur'ân'da kullanılan ben zamirleri ile ilgili örneklere bir göz atalım:

-“Kullarım sana Benden sorarlarsa, bilsinler ki, Ben şüphesiz onlara yakınım. Benden isteyenin, duâ ettiğinde duâsına cevap veririm. Artık onlar da Benim dâvetime icâbet etsinler ve Bana îman etsinler ki, doğru yolda yürüyenlerden olsunlar.”⁶

Kur'ân'da bu örneklerin devamı oldukça fazladır. Bununla beraber Kur'ân bazen Allah'ın Zât-ı Muallâsı için “Biz” zamirini de kullanır. Örneklendirecek olursak:

-“Bulutla sizi gölgelendirdik. Kudret helvası ve bildircin indirdik. Size verdiğimiz rızıkların iyi ve güzel olanından yiyiniz. Onlar Bize zulmetmediler; lâkin kendi

kendilerine yazık ediyorlardı.” 7

BİZ ZAMİRİ AZAMET VE KİBRİYAYA İŞARETTİR

Görüldüğü gibi Cenâb-ı Hak “Biz” zamirini kullandığı bazı âyetlerde kendi azamet ve kibriyâsını nazara verir. Bazı âyetlerde ise vasıtaların da adeta gönlünü alır.

Hiç şüphesiz Allah tektir, birdir, yektâdır, Vâhid’dir, Ehad’dir, Ferd’dir, bütün noksanlıklardan beridir, mâsivaya mahsus çokluklardan mukaddestir.

Kur’ân’da Allah’ın Vahdâniyeti ile örtüşmeyen tek bir işarete rastlanmaz. Âyetlerin bazısında geçen “Biz” ifadesi ise, Bedüzzaman’a (ra) göre “azamet ve kibriyâ”ya delâlet etmek içindir. Bu konu, İşârâtü’l-İ’câz’da geçer.⁸ Bu görüşe Ebu’s-Suûd Efendi ve Fahreddin Râzi dâhil bir çok Müfessir de katılıyor.

Bedüzzaman (ra) ayrıca vasıta ile gelen tecelliler için de Kur’ân’ın genelde “Biz” ifadesini kullandığını kaydeder.⁹ Meselâ vahiy için Cebrâil Aleyhisselâm vazifelidir. Cenâb-ı Hak vahyi ilhamdan ayırt etmek için vahyi konu alan âyetlerde “Biz” zamirini kullanmıştır. Bulutların gönderilmesi ve yağmurun yağdırılması için görevli melekler vardır. Tabiat olaylarının her birini Cenâb-ı Hak bir meleğin uhdesine ve sorumluluğuna vermiştir. Kur’ân’ın korunmasında ve hizmetinde Allah’ın izniyle ehl-i iman da seferberdirler.

Cenâb-ı Hak gerek meleklerinin, gerekse insanların uhdesine emaneten bir vazife verir. Sonra, bu vazifeyi yürütebilecek güç ve kudreti kendisi verdiği gibi, imkân ve şartları da kendisi hazırlar. Meleklerle ve insanlara düşen sadece itaat etmek; kendilerine verilen vazife penceresiyle Cenâb-ı Hakk’ın Ulûhiyetine ve Rubûbiyetine şahitlik etmek; İzzet ve Azametine tazimde bulunmak; Kibriyâ ve Ulviyetine tesbihle secde etmektir.

BİZ ZAMİRİ TEVHİD İNANCI İLE ÇELİŞMEZ

Netîce îtibariyle, melekler veya bir kısım vasıtalar Allah’ın mülkünde Allah’ın emrini yerine getirmeye memurdurlar. Emre tabidirler ve aldıkları emirleri eksiksiz ve harfiyyen yaparlar.

Cenâb-ı Hakk’ın, bazı âyetlerinde böyle vasıtaları da ifadesi içine almış olması, O’nun emre mutî ve vazîfeye düşkün kullarına ne derece değer verdiğini, müşfik ve merhametli olduğunu gösterir. Yani Cenâb-ı Hak âyetleri kapsamına bazı vazîfedarları almak suretiyle onların vazifelerinden memnuniyetini ve rızasını bildirmiş olmaktadır.

Böyle ifadeler Tevhide zarar vermez. Zihinlerde ve dimağlarda Allah'ın bir olduğu hakikati şüpheyeye yer vermeyecek ölçüde yerleşmiştir. Zaten hiçbir münkir bile, Kur'ân'daki "biz" ifadelerinden hareketle Kur'ân'ın Tevhidi--hâşâ--bazen görmezden geldiğini iddia etmemiştir. Bilâkis, Kur'ân'a her başvuran, cümlelerinden noktasına ve virgölüne kadar Kur'ân'da Tevhid hakikatının ispatını bulmuştur.

CEHENNEM ATEŞİ CİNLERİ DE YAKAR

Bilindiği gibi cinler de mükelleftirler ve yaptıklarından sorumludurlar. Aynen insanlar gibi mahkeme-i kübrada hesaba çekilecekler. Hesaptan sonra Allah dilediklerini affedecek, dilediklerine ise azap edecektir. Azap cehennem azabıdır ve ateş cinleri de yakar.

Nitekim Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor:

"Eğer dileseydik, herkese hidayetini verirdik. Fakat benim, 'Andolsun, cehennemi hem cinlerden hem de insanlardan dolduracağım' sözüm gerçekleşecektir." 10

Dipnotlar:

- 1- Bakara Sûresi: 117; Âl-i İmran Sûresi: 47; Nahl Sûresi: 40; Meryem Sûresi: 35; Yasin Sûresi: 82; Mü'min Sûresi: 68.
- 2- Araf Sûresi: 54; Yunus Sûresi: 3; Hud Sûresi: 7; Furkan Sûresi: 59; Secde Sûresi: 4; Kaf Sûresi: 38; Hadid Sûresi: 4.
- 3- Bediüzzaman, Sözlere, s. 106.
- 4- Yasin Sûresi: 79.
- 5- İnfitar Sûresi: 6-8.
- 6- Bakara Sûresi, 2/186.
- 7- Bakara Sûresi, 2/57.
- 8- İşârâtü'l-İ'câz, S. 249.
- 9- A.g.e., S. 249.
- 10- Hud Sûresi: 119; Secde Sûresi: 13.